INDEX LECTIONVM

QVAE

AVSPICIIS REGIS AVGVSTISSIMI

FRIDERICI GVILELMI QVARTI

IN

VNIVERSITATE LITTERARIA

FRIDERICA GVILELMA

PER SEMESTRE AESTIVVM

A D. XVI. M. APRILIS VSQVE AD D. XV. M. AVGVSTI A. MDCCCLV.

HABEBVNTVR.

Haupt Cat. [illegible] Alexandrinos expressi [illegible]

BEROLINI

FORMIS ACADEMICIS.

VNIVERSITATIS LITTERARIAE
FRIDERICAE GVILELMAE
RECTOR ET SENATVS.

Q. Valerii Catulli, de quo non nulla disputare volumus, carmina ne Augusto quidem imperante, qua aetate poesis Latinae forma et species paullatim mutata erat, non fuisse studiose lectitata memorabilibus aliquot argumentis potest demonstrari. quorum unum ex Sosipatri Charisii institutionum grammaticarum libro primo sumimus, ubi haec leguntur cap. 18 § 10, *hos pugillares et masculino genere et semper pluraliter dicas, sicut Asinius in Valerium, quia pugillus est qui plures tabellas continet in seriem sutas. attamen haec pugillaria saepius neutraliter dicit idem Catullus in hendecasyllabis. item Laberius singulariter hoc pugillar dicit.* qui primus Charisii institutiones edidit Pierius Cyminius obscuriores codicis Neapolitani litteras non satis adsecutus erat: dedit enim *sicut Asinius inue* et deinde post vacuum spatium *quia pugillus est* et cetera. explevit haec Putschius (p. 75) ita, *sicut Asinius in Valerium lib. 1.* atque illud quidem *in Valerium* etsi nobis non constat unde sumptum sit, verum tamen est: nam Henricus Keilius, cuius eximiae in explorandis veteribus libris sollertiae tuto confidimus, docuit nos se in libro Neapolitano *in ualer* legisse et esse has litteras certas, tum aliquot litteras dispici non posse, neque tamen plus scriptum fuisse videri quam *in ualerium*, atque hunc fuisse versiculi finem. itaque libri primi commemoratio quam Putschius addidit reicienda est. deinde *sitas* scripserunt Pierius et qui eum secuti sunt Fabricius atque Putschius: Niebuhrius dubitasse videtur utrum *satas* an *sutas* in codice scriptum esset; sed *sutas*, quod verum est, Keilio perspicuum fuit. tum in codice ea leguntur quae supra posuimus, nisi quod *idem catulus in indecasyllabis* scriptum est, in nomine autem Laberii, pro quo Pierius spatium reliquit, hae tantum quinque litterae *laber* cognoscuntur, reliquae in fine versus evanuerunt, neque vero plus scriptum fuit quam *laberius*. mutaverunt haec Fabricius et Putschius ita ut uterque duos Catulli versiculos adiceret, Putschius autem praeterea scriberet *item Laberius in Piscatore*. scilicet Ianus Dousa, qui quae in exemplari suo Charisii adnotaverat a Putschio codex Dousae dicuntur, sumpsit hoc ex incerti scriptoris commentariolo quod dicitur de orthographia, in quo haec leguntur p. 2796 P. *pugillares et masculino genere et semper pluraliter dicas, quia pugillus est qui plures tabulas continet. item Laberius in Piscatore singulariter hoc pugillar dixit.* pugillarium vocabulo Catullus

in eis quae habemus carminibus semel usus est, cum dixit *iocum me putat esse moecha turpis Et negat mihi nostra reddituram Pugillaria, si pati potestis.* itaque quod Charisius narrat saepius eum in hendecasyllabis *pugillaria* dixisse, aut ad alia carmina quae perierunt pertinet aut, quod veri multo est similius, neglegentia et error grammatici subest: nam *pugillaria* sane semel in illo carmine (42) Catullus dixit, sed quinquiens *codicillos.* de Asinii autem in Valerium libro quae homines docti protulerunt expendere nihil attinet, cum omnes id neglexerint quod nobis videtur ante oculos positum esse. nam qui fieri potuit ut a grammatico *idem Catullus* diceretur, nisi aliqua eius significatio antea facta erat? quare quod antea legitur *Asinius in Valerium*, id ita interpretamur ut Asinium aliquid de Valerio Catullo scripsisse dicamus. nam Henricum Meyerum, qui in oratorum Romanorum fragmentis p. 499 non monito lectore ita scripsit, *attamen haec pugillaria saepius neutraliter dicit, item Catullus in hendecasyllabis*, quoniam inepte fecit, non morabimur. Asinium autem illum existimamus non esse alium quam C. Asinium Cn. f. Polionem, primarium saeculi sui virum, quem a grammaticis studiis non magis quam M. Valerium Messallam Corvinum abhorruisse constat. nam ab Atteio philologo eum familiariter cultum praeceptisque de ratione scribendi instructum esse Suetonius scribit in grammaticis; Aristium Fuscum, Horatii amicum, quem grammaticum doctissimum fuisse in scholiis Cruquianis ad sermonum I 9 61 adnotatum est, de grammatica quaestione ad eum scripsisse ex particula commentarii alicuius ab Eichenfeldio in analectis grammaticis p 452 edita adparet, quam ita scribendam esse alias dictum est, *est enim nunc genus dilatandi verba quae IO litteris finiuntur, de quo Aristi Fusci grammatici est liber ad Asinium Polionem, rectius dici veniebam salliebam leniebam molliebam quam venibam sallibam lenibam mollibam. namque venio prima correpta veniebam, rursus prima producta venibam, non veniebam, audio audiebam, audeo audebam.* solebant autem illo tempore homines docti libros suos non facile aliis inscribere quam quorum studia a disputatis rebus non essent aliena, contra atque hodie multos videmus aut favoris captandi aut gratiae referendae causa quae scripserunt eis dicare quos praevident nullum versiculum lecturos esse. sed Asinius otii partem consumpsit in exagitandis eis quae a claris scriptoribus vitiose dicta esse putabat. commemorat enim librum eius quo Sallustii scripta reprehendit Suetonius in grammaticis (cap. 10), Gellius noctium Atticarum x 26 epistulam quam ad Plancum scripsit, in qua epistula vituperavit quod Sallustius in primo historiarum maris transitum transmissumque navibus factum transgressum adpellaverat eosque qui fretum transmiserant transgressus dixerat: *nam transgressus* inquit *a transgrediendo dicitur idque ipsum ab ingressu et a pedum gradu adpellatum.* rectissime autem Gellius nimium translati verbi fastidium contemnit. deinde notum est quod Quintilianus libro XII 1 22 scripsit Asinium utrumque, id est Polionem et filium eius Gallum, vitia orationis quibus Ciceronem laborasse putarunt inimice pluribus locis insecutos esse. denique in T. Livio Polionem quandam Patavinitatem inesse putavisse

satis decantatum est. quae Patavinitas qualis fuerit multi indagare studuerunt: sed frustra is labor suscipitur. neque enim nos qui sero vivimus subtiliora discrimina quibus urbana oratio a non urbana distabat intellegere possumus neque quisquam nisi in ea lingua in qua natus est percipit si paullulum peregrini sermonis admiscetur. praeterea cum ea consideramus quae Gellius ex illa Asinii epistula attulit, magnopere verendum esse videtur ne senex sane egregius sed paullo morosior etiam de Livii oratione fastidiose et cum quadam cavillatione iudicaverit illud autem certum est, non recte eruditissimum virum Godufredum Bernhardium in historia litterarum Latinarum p. 545 censere Polionem Patavinitatem Livii non in sermone eius vocabulorumque delectu deprehendisse, sed in scholastica quadam et a civili scientia non satis instructa loquacitate. refragatur huic opinioni Quintilianus, qui libro I 5 55 *peregrina porro* inquit *ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, ut instituta etiam multa, venerunt. taceo de Tuscis et Sabinis et Praenestinis quoque: nam ut eorum sermone utentem Vectium Lucilius insectatur, quem ad modum Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem; licet omnia Italica pro Romanis habeam.* tum libro VIII 1 3 ita loquitur, *et in T. Livio, mirae facundiae viro, putat inesse Pollio Asinius quandam Patavinitatem. quare, si fieri potest, et verba omnia et vox huius alumnum urbis oleant, ut oratio Romana plane videatur, non civitate donata.* ex quibus simul adparet non rectius Bernhardium p. 231 suspicari Polionem in conventu aliquo recitandi declamandive causa facto Livium reprehendisse: immo in aliquo libro eum Livii orationem tetigisse ustendit quod *putat* dixit Quintilianus praesenti tempore. itaque qui vitia sermonis insectabatur et de Sallustio librum conscripsit, eum non mirabimur etiam de Catullo aliquem commentarium fecisse in eoque commentario, cum ille *pugillaria* dixisset, *pugillares* potius dicendum esse docuisse. quam ob rem non adsentimur Rudolfo Thorbeckio, qui in egregia commentatione quam de Asinio Polione scripsit p. 124 Asinii in Valerium librum grammatici alicuius fuisse putavit, non clari illius Polionis. immo non prorsus separabimus Asinium Polionem a grammaticis neque quod Charisius p. 64 P. scribit Asinium pariter atque Aelium Stilonem in Nelei carmine *puer* feminino genere dictum esse putare, cum Varro *puera* probet, ad alium hominem tuto referemus. non magis autem liquet cur ab Asinio arcendum sit quod Priscianus habet libro X p. 888 P. *nanciscor etiam nactum facit absque n, ut Probo et Capro et Pollioni et Plinio placet.* num Asinius ut de Catullo ita etiam de Vergilii Aeneide aliquid commentatus sit disputare hic nolumus, ne nimium a Catullo aberremus: negavit factum esse Theodorus Bergkius in ephemeride studiorum antiquitatis anno MDCCCXXXXV p. 120, sed suspicionibus eius quantumvis ingeniosis quaestio minime profligata est.

De Catullo igitur, ut ad hunc redeamus, quid Asinius Pulio iudicaverit praeter factam, ut videtur, ab eo unius vocabuli reprehensionem nescimus; quamquam vellemus scire, praesertim cum iuvenis iuvenem novisset: admirati sunt Catullum duo temporum Augusti poetae, non illi quidem antiquarii, sed novae poesis studiosi, al-

ter Lygdamus, mediocris homo, alter ingeniosissimus omnium poetarum Latinorum Ovidius. et Lygdamus quidem in elegia VI (v. 39 ss.) hos versus habet,

Gnosia, Theseae quondam periuria linguae
flevisti ignoto sola relicta mari:
sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
ingrati referens inpia facta viri.

idem Lygdamus quod in eodem carmine (v. 27 s.) dixit

quid precor ah demens? venti temeraria vota
aeriae et nubes diripienda ferant,

potest recordatus esse Catulliani carminis (30 8 s.),

idem nunc retrahis te ac tua dicta omnia factaque
ventos inrita ferre ac nebulas aerias sinis:

nam ventorum quidem mentio saepe fit in hac sententia, sed rarius est quod ab utroque poeta additur. similiter propter perspicuam orationis convenientiam non dubitamus quin versiculus hic Catullianus (64 58),

irrita ventosae linquens promissa procellae,

Statio obversatus sit cum dixit Achilleidos II 286

inrita ventosae rapiebant verba procellae:

Statium imitatus est Paulinus Nolanus carmine X v. 116,

inrita ventosae rapiunt haec vota procellae.

Verum longe quam Lygdamus fecit venustius Ovidius eiusdem carminis quo Catullus descriptionem nuptiarum Pelei et Thetidis cum Ariadnae historia coniunxit admirationem testatus est. etenim in libro fastorum tertio (v. 465 ss.) Bacchum ex India reducem formosam regis alicuius filiam secum adduxisse eamque adamasse fingit. graviter id dolet Ariadna.

flebat amans coniunx, spatiataque litore curvo
edidit incultis talia verba comis.
'en iterum, fluctus, similis nudite querellas;
en iterum lacrimas accipe, harena, meas.
dicebam (memini) 'periure et perfide Theseu!"
ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
nunc quoque "nulla viro" clamabo "femina credat:"
nomine mutato causa relata meast.'

ingeniose Ovidius lectoribus quibus scribebat, id est hominibus elegantibus et liberaliter eruditis, pulcherrimum carmen in mentem revocavit. nam illud *periure et perfide Theseu* repetitum est ex eis quae apud Catullum (v. 132 ss.) Ariadna dicit,

sicine me patriis avectam, perfide, ab oris,
perfide, deserta liquisti in litore, Theseu?
sicine discedens neglecto numine divum
inmemor ah devota domum periuria portas?

quorum postrema, ut boc strictim addamus, conparare possumus cum his Demosthenicis in oratione de falsa legatioue § 220, *μὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς ὕβρισθε (οὐ γὰρ ἔγωγ' οἶδ' ὅ τι χρὴ λέγειν ἄλλο) καὶ ὑπὲρ ὧν οὗτοι δεδωροδοκήκασιν ὑμεῖς τὴν ἀρὰν καὶ τὴν ἐπιορκίαν οἴκαδε εἰσενέγκησθε.* pariter quae Ariadna Ovidii se nuuc quoque clamaturam esse dicit, clamaverat apud Catullum (v. 143 s.),

nunc iam nulla viro iuranti femina credat,
nulla viri speret sermones esse fideles.

boc autem artificium, ut eorum quae apud antiquiorem poetam aliqua carminis persona dixerat eandem aut aliam personam recordari fingeret nobilisque poesis memoriam excitaret, Ovidio tautopere placuit ut Ennii quodam versiculo consimili plane ratione bis uteretur. etenim Varro in libro de lingua Latina VII (p. 287 Sp.) de verbis quibus poetae loca significarint dicturus *incipiam hinc* inquit: *Vnus erit quem tu tolles in caerula caeli Templa.* Ennii versum esse Turnebus intellexit, primo annali eum recte adsignavit Scaliger, de qua re nunc Iohannes Vahlenus in perbono libro quo Ennianae poesis reliquias conprehendit diligentius dixit p. XXXIII. eodem autem versu Ovidium usum esse partim Turnebus partim Scaliger viderunt. nam in metamorphuseon XIIII (v. 812 ss.) Mars his verbis Iovem adloquitur,

tu mihi concilio quondam praesente deorum
(nam memoro memorique animo pia verba notavi)
'unus erit quem tu tolles in caerula caeli'
dixisti: rata sit verborum summa tuorum.

eidem Marti in fastorum II (v. 487 s) haec tribuuntur,

'unus erit quem tu tolles in caerula caeli'
tu mihi dixisti: sint rata dicta Iovis.

adparet autem non satis percepisse inventi Ovidiani venustatem Rudolfum Merkelium, cum in doctissima de fastis commentatione p. LXXXI Ovidium Ennio versum illum surripuisse diceret. non surripuit versus neque Ennii neque Catulli, sed praeclarorum carminum memoriam repraesentavit.

Et est sane carmen illud Catulli praeclarum atque admirabile, neque ullum umquam poetam Romanum Alexandrinam poesin felicius imitatum esse putamus. quae laus non minuetur, siquis forte pauca quaedam minus apte congruenterque dicta deprehenderit. veluti quod v. 178 Ariadna dicit *Idomeneusne petam montes?*, si omnia acuratissime rimamur, neglecta esse videtur temporum ratio. Lyctios montes dicit Ariadna: nam *Lyctius Idomeneus* vocatur a Vergilio Aeneidos III 401. verum hic Idomeneus Deucalides, ut dicitur in Iliade, nepos fuit, ut narrat Apollodorus III 3 1, Minois, filius Deucalionis, fratris Ariadnae. inepte tamen vituperaremus Catullum quod poetarum iure usus in tali re tempora, quae in fabulis non magnopere conputanda sunt, non nimis curiose circumspexit. ceterum genetivus ille *Idomeneus* scite excogitatus est a Lachmanno in commentario Lucretiano p. 192, cum *Idmoneosne* vel *Idoneos ne*, quod traditum est, ab Italis non satis recte in *Idomeneosne* muta-

tum esset. sed adparet non plane certam esse emendationem: quamquam meliorem saltem ab ea inscitia ac temeritate non expectamus quae nunc in Catulli carmina grassatur. non minus autem quam illa Idomenei commemoratio alia carminis pars in qua non nulli offenderunt excusari potest. nam idem poeta qui postea in veste qua geniale Thetidis pulvinar tectum fuerit Ariadnam quae fluentisono prospectans litore Diae Thesea cedentem celeri cum classe tueretur pictam fuisse narrat Theseique navigationem multis versibus persequitur, in principio carminis, dum Argo commemorat, in qua vectum Pelea Thetis primum conspexerit, hunc de ea navi versum fecit, *illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.* fuerunt qui Catullum carminis convenientiam servasse neque omnino mare, sed Pontum Euxinum Amphitrites nomine designasse opinarentur: quem ad modum a Phaedro IIII 7 10 Argo *ratis* dicitur *inhospitalis prima quae Ponti sinus patefecit.* sed hoc si voluisset Catullus, cavisset orationis forma ne lectorum mentes in notam illam et communem memoriam incurrerent qua Argo prima omnium navium fuisse narrabatur. neque vero potuit velle: nam hoc statim addit, *quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor Tortaque remigio spumis incanduit unda, Emersere freti canenti e gurgite vultus Aequoreae monstrum Nereides admirantes.* itaque poeta eorum quae hic dixerat postea, cum Thesei navigationem describeret, oblitus est. sed obliviscuntur eorum etiam lectores, dum dulcissimi carminis varietatem secuntur neque singula omnia pusilla grammaticorum diligentia rimantur. in eadem re similiter sibi non constare Valerii Flacci et Orphei Argonautica Iohannes Schraderus in iuvenili de Musaei carmine commentario p. 274 s. monstravit, sed ut minus liberali iudicio uteretur. falluntur autem neque ad poesis aetates atque genera ipsiusque inconstantiae diversitatem attendunt qui similiter excusant quaecumque in Homericis carminibus inter se discrepant: quibus Homerus, quem nihilo minus vehementer admirantur, videtur non quandoque, sed saepissime dormitasse. ceterum quod Catullus et post eum alii poetae Latini mare dixerunt *Amphitriten,* non suppetunt nobis Graeca eius figurae exempla nisi eorum poetarum qui multo postea vixerunt, veluti Oppiani et Dionysii quorum ille haec habet in halieuticis, I 83 s. ἀλλὰ τριηκοσίων ὀργυιῶν ἄχρι μάλιστα Ἀνέρες ἴσασίν τε καὶ ἔδρακον Ἀμφιτρίτην, 343 ῥοθίων ὕπερ Ἀμφιτρίτης, 422 ss. καὶ τοὶ μὲν ἀναστείχουσ' ἐπὶ γαῖαν Ποντόθεν, ἄλλοι δ' αὖτε κατ' νέρος Ἀμφιτρίτῃ Μίσγονται, 600 κεῖνος γὰρ πάσης γλυκερώτερος Ἀμφιτρίτης Κόλπος, 619 ἀμειβόμενοι δολιχὸν δρόμον Ἀμφιτρίτης, 791 πᾶσα τότε γλαυκὴ λευκαίνεται Ἀμφιτρίτη, III 459 χειμερίη πλημμυρὶς ὅταν ζέῃ Ἀμφιτρίτης, IIII 677 s. τὸ δὲ πολλὸν ἐπιτρέχει Ἀμφιτρίτῃ Ὀλλυμένων φύσημα, V 113 ἀλεγεινὸν ἑλεῖν τέρας Ἀμφιτρίτης, 333 βλοσυρὸν δάκος Ἀμφιτρίτης. saepius etiam Dionysius in periegesi, multo breviore carmine, ita loquitur: cuius versiculos numeris suis indicare satis est, 53 99 134 169 201 297 324 481 614 706 862 1065. sed hi poetae Alexandrina carmina haud dubie imitati sunt, neque Latinos poetas, quibus hae figurae paene magis quam Graecis placuisse videntur, multa in hoc genere ausos esse putamus sine Alexandrinorum poetarum exemplo. veluti quod non num-

quam *Tethyn* pro mari posnerunt, quem ad modum a Catullo in carmine LXXXVIII *ultima Tethys* dicitur, non habemus Graeci poetae antiquius et similius exemplum quam Archiae in authologia Palatina VII 214, qui dixit *πορθμεύτεις Τηθύος εἰς πέρατα:* sed Callimachum similiter locutum esse probabile est propter Catulli versus in elegia Callimachia, *sed quamquam me nocte premunt vestigia divum, Lux autem canae Tethyi restituit.* nam paullo aliter explicandum est quod Callimachus in hymno Deliaco dixit (v. 16 ss.) *ἀλλά οἱ οὐ νεμεσητὸν ἐνὶ πρώτῃσι λέγεσθαι Ὅπποσαι Ὠκεανόν τε καὶ ἐς Τιτηνίδα Τηθὺν Νῆσοι ἀολλίζονται.* possumus alia addere, sed in viam redeundum est.

Itaque Catulliaoi illius poematis laudem istis quas tetigimus similibusque cavillationibus inmioui negamus: imminueretur quodammodo poetae laus, si recte Merkelius in prolusione quam de Ovidii Ibide scripsit p. 360 statneret carmeo illud a Catullo satis accurate e Graeco conversum esse. verum et hoc temere scripsit (neque enim probabilis argumentatioois umbra adparet) et erravit cum hoc poema oon integrum carmen, sed partem taotum longioris carminis esse sibi persuaderet. nam quod dicit hoc carmen manifesta coniunctionis cum aliis indicia ab exordio servare, a veritate prorsus abhorret. adgnoscimus enim manifestum poematis initium, cum magnificos illos versus legimus, *Peliaco quondam prognatae vertice pinus Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas Phasidos ad fluctus et fines Aeeteos.* nullum est vestigium quod hos versus cum alio carmine olim cohaesisse significet: immo ne potuit quidem quicquam antecedere, nisi forte aliquod exordium. verum Catullus carmeo nullo exordio praeparavit, sed ab ipsa oarratione incepit, oe in hac quidem re ab Alexaodrioorum poetarum imitatione alienus, quem ad modum in medias res lectorem rapiunt Theocritus Heraclisci, Moschus Europae et Megarae initiis. non minus autem quam initium carminis finis eius manifestus est in praeclaris versibus quibus oarratio graviter ac sententiose absolvitur. tamen prolixiori carmioi, oon huic epyllio, cooveuire ait Merkelius versum illum (24) quo poeta heroes adloquitur, *vos ego saepe meo vos carmine conpellabo.* sed hanc carminis partem oon rectius iotellexit quam Madvigius in adnotatis ad Ciceronis de finibus booorum et malorum librum V p. 733 eam emendavit. leguntur in nostris libris haece,

o nimis optato saeclorum tempore nati
heroes, salvete, deum genus, o bona mater,
vos ego saepe meo vos carmine conpellabo,
teque adeo eximie taedis felicibus aucte
Thessaliae columen Peleu, cui Iuppiter ipse,
ipse suos divum genitor concessit amores.

bona illa *mater* intellegi nequit, non minus autem vitiosum est quod in Laurentiano codice scriptum est *matre*, sed ut a vero propius absit. etenim in scholiis Veronensibus ad Aeneidos V 80 haec adscripta sunt, *Catullus Salvete deum gens o bona matrum progenies salvete iter —:* quae sequebaotur ooo possunt hodie legi. haec

igitur verba eum Laehmannus ad illud carmen Catulli, id est ad finem paginae XXXXII pertinere significasset, Madvigius, ut *gentis* pro genere dictae exemplum praeter Cieeronianum et Vergilianum ostenderet, Catullum sie scripsisse dixit,

heroes, salvete, deum gens, o bona matrum
progenies salvete iterum! vos conpellabo,

quo facto carmen misere eoneiditur splendorque eius comminuitur. neque putamus Vergilium suum illud *vigilasne, deum gens Aenea* (Aen. x 228) a Catullo sumpsisse, cum multo suavior sit Catulli versus, si *genus*, quod carminum eius exemplaria habent, retinemus. perstamus autem in ea sententia quae in quaestionibus Catullianis Lipsiae anno MDCCCXXXVII editis declarata et conparatis non nullis versibus Ciris, inepti carminis, sed ad emendandam Catulli poesin non inutilis, stabilita est. ni mirum haec existimamus esse Catulliana,

o nimis optato saeclorum tempore nati
heroes, salvete, deum genus, o bona matrum
progenies, salvete iterum . . . .
vos ego saepe meo vos carmine conpellabo,

addidisse autem Catullum tertium *salvete*. nam quod is qui nuper Catulli carmina recognita a se, ut ait, sed eerte non eognita, sumptibus Teubneri, bibliopolae Lipsiensis, edidit, Catullum scripsisse conieeit *adspirate canenti*, id non scripsit: perit enim hoc asyndeto orationis pulchritudo. sed eum ita Catullus heroes adloquitur, *vos ego saepe meo vos carmine conpellabo* (nam quod Bergkius alterum *vos* in *post* mutandum esse eensuit, inutile est·neque tollemus venustam pronominis in coneitata oratione iterationem), minime prolixius carmen significat, quae Merkelii opinio fuit, verum saepe poesi sua heroes sese eelebraturum esse pollicetur. facit hoe exemplo prooemiorum Graeeorum, quae finiri fere solebant altero utro horum versuum, *αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς* et *αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς*, sed imitata erat illam veterum hymnorum clausulam etiam poesis Alexandrina. nam Theoeritus laudationem Ptolemaei his versibus coneludit, *χαῖρε, ἄναξ Πτολεμαῖε. σέθεν δ' ἐγὼ ἶσα καὶ ἄλλων Μνάσομαι ἡμιθέων, δοκέω δ' ἔπος οὐκ ἀπόβλητον Φθέγξομαι ἐσσομένοις· ἀρετήν γε μὲν ἐκ Διὸς ἕξεις.*

Carmen igitur illud Catulli et integrum poema esse contendimus et non conversum ex Graeco, sed factum imitatione epylliorum Alexandrinorum. uam cum antea plerique epici poetae Latini maxime Romanarum rerum annales scripsissent neque Alexandrinae poesis aeeuratior imitatio in usu fuisset, Catulli aetate ea increbruit compluresque poetae Alexandrinorum rationem atque consuetudinem epylliis expresserunt. veluti, ut in Catulli amieis nos contineamus, Helvius Cinna Smyrnam scripsit, carmen non admodum longum, Licinius Calvus Io, quae et ipsa uno libro conprehensa fuisse videtur. est autem totum Catulli carmen exemplo Alexandrinae poesis factum. nam ut vestem artificiose pictam describeret permotus fortasse est Apollonii Rhodii libro primo, in quo pietum Iasonis paludamentum describitur: certius est ex-

pressisse eum Alexandrinorum poetarum exemplar orationis forma versuumque numeris et ipsa totius carminis conpositione. etenim quod partium eius aequabilitatem videmus non esse usque quaque concinnam, quod poeta in narratione modo commoratur et paene verbosus est, modo breviter eam conprehendit et ad alia properat, quod aliquando degreditur a narratione atque ad eam redit, ni mirum penitus quasi hausit Alexandrinorum poetarum ingenium, quos hanc carminum inaequalitatem non devitasse sed studio quodam consectatos esse eum aliis indiciis cognoscimus, tum Callimachi hymni manifesto ostendunt. orationis Alexandrinae, ne multi simus, exemplum demonstrare volumus unum. nam quae legimus v. 238 ss. *haec mandata prius constanti mente tenentem Thesea ceu pulsae ventorum flamine nubes Aerium nivei montis liquere cacumen*, ea talem orationis formam continent qualem Latini poetae ab Alexandrinis acceperunt. consimili plane dictione Theocritus usus est eum dixit carmine XII 8 s. *τόσσον ἔμ' εὔφρηνας σὺ φανείς, σκιερὴν δ' ὑπὸ φηγὸν Ἠελίου φρύγοντος ὁδοιπόρος ἔδραμον ὥς τις*, quae fuerunt qui non recte intellegerent. idem dicendi genus Propertius imitatus est, conparatus ille a Lachmanno eum Catullo, IIII 14 11 ss., *gyrum pulsat equis, niveum latus ense revincit, Virgineumque cavo protegit aere caput, Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis Thermodontiacis turba, lavatur, aquis*. similius etiam loquitur Horatius carm. IIII 4 42 ss., *divus per urbes Afer ut Italas ceu flamma per taedas vel eurus per Siculas equitavit undas*. quod ad versuum numeros attinet, Alexandrina plane diligentia in hoc quoque carmine Catullus cavit nequis versus hexameter post quartum trochaeum incisus esset: in qua diligentia, quantum meminimus, solus Latinorum poetarum eum adsequitur Lygdamus. pariter Alexandrinae artis imitationem ostendit versuum qui in quinto pede spondeum habent et multitudo et magis etiam vocabulorum in quae numerose cadunt artificiosus delectus. quam artem illa aetate poetas adfectasse ea docent quae Cicero iocose scripsit ad Atticum VII 2 1, *ita belle nobis flavit ab Epiro lenissimus Onchesmites. hunc σπονδειάζοντα si cui voles τῶν νεωτέρων pro tuo vendita*. placuerunt autem Catullo eiusmodi versus tantopere ut semel (v. 78 ss.) tres continuos faceret σπονδειάζοντας. praeiverunt in hac quoque re poetae Alexandrini, Aratus v. 419 ss. 953 ss., Theocritus XV 29 ss., Callimachus in hymno in Dianam v. 222 ss., Apollonius Rhodius IIII 1191 ss., Euphorion eis versibus de quibus Meinekius, non inmemor Catulli, dixit in analectis Alexandrinis p. 62. eorundem vero poetarum artem Catullus etiam in eo sequitur quod σπονδειάζοντας suos longioribus tantum vocabulis terminat, id est tetrasyllabis et non numquam trisyllabis. ne hoc quidem intellexit is qui carmina Catulli nuper recognovit: in qua re ita versatus est ut nescias quid magis admirere, ignorantiam poesis Catullianae artisque criticae (quamquam stemmata adeo codicum Catullianorum depingit) an neglegentiam opinionumque perversitatem. is igitur, cum in parte librorum hi versus (246 ss.) rectissime scripti essent, *sic funesta domus ingressus tecta paterna Morte ferox Theseus qualem Minoidi luctum Obtulerat mente inmemori talem ipse recepit* (nam in aliis libris *minoyda minoia* et si-

milia vitia sunt), scribendum esse putavit '*Minoae* vel *Minoiae*, h. e. Μινώᾳ, trium syllabarum:' tam docte enim loquitur. verum disyllabo vocabulo eiusmodi versum neque Catullus conclusit neque cultiorum poetarum Latinorum quisquam neque magis quisquam Alexandrinorum: de Homericis versibus nondum confecta res est. neque quod olim Dorvillius Catullum scripsisse putavit, *quali Minoida luctu Obtulerat*, repetere nuper debebat Bergkius: nam ineptum id esse proximi versiculi comparatio docere poterat. contra nulla est in Graeca dativi qui est *Minoïdi* prosodia offensio, neque ipse Dorvillius inmemor fuit pentametri illius Catulliani, quem supra alia de causa adscripsimus, *lux autem canae Tethyi restituit*.

Sed Catullus dum Alexandrinae poesis formam carmine suo exprimit non unum poetam secutus est neque a docta antiquiorum imitatione abstinuit: quamquam in demonstranda imitatione superioribus saeculis interpretes nimii fuerunt. quare exempla eius non nulla quae certiora esse videntur proferre satis habebimus. itaque nobiles illos versus Homericos, ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων· Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον, Catullus aperte imitatus est cum haec scripsit (v. 204 ss.), *adnuit invicto caelestum numine rector, Quo tunc et tellus atque horrida contremuerunt Aequora concussitque micantia sidera mundus:* ni mirum gravitatem et simplicitatem Homerici carminis scite amplificavit quo cum reliqui poematis splendore congrueret. similiter alios et pulcherrimos quidem versus non sine Homericorum versuum recordatione conposuisse videtur (269 ss.), *hic, qualis flatu placidum mare matutino Horrificans zephyrus proclivas incitat undas Aurora exoriente vagi sub limina solis, Quae tarde primum clementi flamine pulsae Procedunt (leni resonant plangore cachinni), Post vento crescente magis magis increbrescunt Purpureaque procul nantes a luce refulgent, Sic ibi vestibuli linquentes regia tecta Ad se quisque vago passim pede discedebant.* in quibus versibus *sic ibi*, quod scriptum est in exemplari Lipsiae anno MDCCCLIII edito, sponte fit ex *sic tibi* quod pars librorum habet: *sic tum*, quod in aliis est (unde depravatum est *sic tam*, quod in Germanensi legitur, adscripto tamen in margine *tibi*), emendandi causa in archetypo supra adscriptum fuisse videtur: qui nuper *sic tum ibi* scripsit, ridiculus est cum *tibi* elisione *um* litterarum sine ulla dubitatione ortum esse dicit. sed Homerici versus, quos Catullo obversatos esse Achilles Statius vidit, hi sunt (Il. IIII 422 ss.), ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέι κῦμα θαλάσσης Ὄρνυτ', ἐπασσύτερον ζεφύρου ὕπο κινήσαντος· Πόντῳ μέν τε πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα Χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει, ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας Κυρτὸν ἰὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην· Ὣς τότ' ἐπασσύτεραι Δαναῶν κίνυντο φάλαγγες Νωλεμέως πόλεμόνδε. deinde quod (v. 284) pulchre dicitur Chiron flores corollis plexos attulisse, *quo permulsa domus iucundo risit odore*, nihil hodie similius extat bis versibus hymni in Cererem (13 s.), quos Ruhnkenius contulit, κηώδει δ' ὀδμῇ πᾶς τ' οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν Γαῖά τε πᾶσ' ἐγέλασσε καὶ ἁλμυρὸν οἶδμα θαλάσσης. porro Euripidem aut alium poetam qui similiter locutus erat atque Euripides Catullum his ver-

sibus (320 s.) imitatum esse suspicamur, *hae tum clarisona pellentes vellera voce Talia divino fuderunt carmine fata.* bic *pellentes vellera* verum esse nullo modo potest neque inscitum est quod Theodorum Heysium excogitasse Orellius narrat in eclogis poetarum Latinorum prolatumque postea etiam a Bergkio est, *vellentes vellera.* tameu veremur ne illud paronomasiae genus ab hoc quidem carmine alienum sit videturque nobis probabilius esse *pectentes vellera*, in quod Achilles Statius incidit. verum Statius suum illud *pectentes* non recte confirmare studuit versu Vergiliano (georg. II 121) *velleraque ut foliis depectant tenuia Seres:* is enim alienus est, accurate autem congruit quod Euripides in Oresta (v. 12) dicit, *ᾧ στέμματα ξήνασ' ὅτ' ἐπέκλωσεν θεὰ ἔριν*: aegre enim caremus *ὅτε* particula quam Godofredus Hermannus addidit. videtur autem verbi quod est *ξαίνειν* non insolens fuisse liberior usus. nam ut Euripides illud ad nendi negotium transtulit ita etiam ad texturam translatum esse notis exemplis constat Aristophanis et Dionysii periegetae. quorum ille in avibus (v. 827 s.) haec habet, *λιπαρὸν τὸ χρῆμα τῆς πολέως. τίς δαὶ θεὸς Πολιοῦχος ἔσται; τῷ ξανοῦμεν τὸν πέπλον;* Dionysii autem hi sunt versus (755 ss.), *αἰόλα δὲ ξαίνοντες ἐρήμης ἄνθεα γαίης Εἵματα τεύχουσιν πολυδαίδαλα, τιμήεντα, Εἰδόμενα χροιῇ λειμωνίδος ἄνθεσι ποίης.* neque vero Catullus cum *pectentes vellera* de nentibus dicit insolentius graecissat quam hoc versu (18), *nutricum tenus extantes e gurgite cano:* quod ut diceret permovisse eum videtur Graecorum sermo, quibus *τίτθαι* et nutrices sunt et mammae. ut deinde alia omittamus, cum poeta Venerem sic adloquitur (v. 96), *quaeque regis Golgos quaeque Idalium frondosum*, nemo est quin Theocritii illius versiculi recordetur, *δέσποιν', ἃ Γολγώς τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας.* denique memorabilem Graeci carminis imitationem haec continent (v. 110 s.), *sic domito saevum prostravit corpore Theseus Nequiquam vanis iactantem cornua ventis.* ne hic quidem ille qui Catulli carmina nuper recognovit ridiculus esse noluit: confidenter enim dicit se vidisse inter hos duos versus aliquid excidisse; quippe nomen deesse quocum *saevum* et *iactantem* coniungamus. non putaverat Catullus se inventurum esse lectorem tam perspicacem. sed alterum versum Iosephus Scaliger recte comparavit cum Graeco versu qui in epistulis Ciceronis ad Atticum legitur, *πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμήναντα.* quem versum Alexandrini poetae esse ex oratione et numeris haud absurde colligere nobis videmur, quin ex notiore aliquo carmine sumptus sit dubitari non potest. quare erunt fortasse qui eum Hecalae Callimachiae ei parti attribuant in qua sermo erat de tauro Marathonio.,

Sed Graecus hic versiculus ad aliam disputationem nos traducit, in qua finem scribendi sumus facturi. quam ut recte instituamus, de epistula illa Ciceronis accuratius dicendum est. itaque Cicero cum mense februario anni ab urbe condita DCCV in Formiano esset, litteras ad Atticum dederat (epistula est libri VIII quarta) in quibus graviter questus erat de Dionysio, Attici liberto, docto homine, quem secum esse voluit, ut antea eum in Asiatico itinere comitem habuerat. verum Dionysius M. Tullium neque discedentem ab urbe mense ianuario secutus erat neque litteris

quibus ille eum ut ad se veniret invitaverat ita ut Ciceroni par esse videbatur responderat. M. igitur Tullius litteras ad Atticum miserat irae et indignationis plenas. interea advenerat Dionysius. itaque Cicero mansuetior factus aliam ad Atticum epistulam scripsit (VIII 5), ex qua ea quae huc pertinent adscribimus. *Cum ante lucem VIII kal. litteras ad te de Dionysio dedissem, vesperi ad nos eodem die venit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor. quid enim putem aliud? etsi solet eum, cum aliquid furiose fecit, paenitere. numquam autem cerritior fuit quam in hoc negotio. nam, quod ad te non scripseram, postea audivi a tertio miliario tum eum isse* πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμήναντα, *multa, inquam, mala eum dixisse: suo capiti, ut aiunt. sed meam mansuetudinem! conieceram in fasciculum una cum tua venientem ad illum epistulam: hanc ad me referri volo; nec ullam ob aliam causam Pollicem, servum a pedibus meum, Romam misi. eo autem ad te scripsi ut, si tibi forte reddita esset, mihi curares referendam, ne in illius manus perveniret.* quod in principio epistulae scriptum est *de Dionysio* non legitur in codice Mediceo euius partem Franciscus Petrarcha scripsit: nam totum ab eo scriptum esse negat Theodorus Mommsenus v. cl., qui hunc librum diligentissime excussit. sunt autem paene necessaria illa verba, quae Malaspina addenda esse censuit, cum in codicibus suis *ad te Dionysio* invenisset: illud ipsum *ad te de Dionysio* Simeon Bosius iu codice Tornaesiano se legisse narrat; nam de scidis eius et libro Crusellino, quos libros addit (voluit enim scidas et codicem Crusellinum, non decurtatum, commemorare: nam scidae eaedem sunt ac decurtatus), de his igitur libris postea dicemus. Mediceus liber hic depravatus est: scriptum est enim in eo, ut Mommseuus nos docuit, *Cum ante lucem VIII kal. literas ad te literas dedissem.* deinde *cerritior,* cum antea *certior* legeretur, Bosius adsecutus est coniectura egregia et necessaria, quam Lambinus merito adprobavit: quamquam ipse Bosius postea inventum suum respuit, ut erat ingenii non hebetis, sed perversi. convenit autem *cerritior* in eum qui *furiose* fecisse dicitur: de eodem Dionysio Cicero ad Atticum VI 1 12 haec scribit, *pueri* (id est Marcus et Quintus) *aiunt eum furenter irasci,* et libro VIIII 15 5 *ego autem illum male sanum semper putavi.* quod deinde Cicero scribit *a tertio miliario tum eum multa mala dixisse,* id quo pertineat difficile dictu est: nisi forte Dionysius discedentem ab urbe Ciceronem per partem itineris prosecutus erat. paullo post in Mediceo codice scriptum est *sed in eam mansuetudinem*, unde sponte fit quod Victorius dedit *sed meam mansuetudinem:* Bosius suos codices, id est decurtatum et Tornaesianum et Crusellinum, *sed o meam m.* habere dicit. denique *venientem ad illum epistolam* ineptissime scriptum erat: *vehementem* Ernestius dedit, perfecitque emendationem Lachmannus in commentario Lucretiano p. 133. in Graeco autem illo versu olim θυμαίνοντα legebatur: quod Lambinus scribi posse, Bosius in scidis et Tornaesiano scriptum esse adnotaverunt θυμήναντα, id ipsum efficitur ex depravatis Medicei codicis litteris πολλά μάτην ΚΑΕΡΕCCΙΝΕCΗεραθυμεῖν αῆτα. verum Bosii beneficio aliud Graecum vocabulum additum est: scripserunt enim qui post eum has epistulas ediderunt,

obsequentes ei, *postea audivi a tertio miliario tum eum* ῥίψαι Πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμήναντα. sed ῥίψαι illud sive potius ῥῖψαι vehementer miramur praelatum fuisse ei vocabulo quod in Mediceo libro est. nam cum πολλὰ θυμήναντα recte atque eleganter dictum sit, ῥῖψαι cum reliquis non satis congruit, sed orationem perturbat. siquis autem ῥῖψαι ad alia verba Graeci poetae, quae Cicero omiserit, pertinuisse putat, tam insoleuti et mirabili ratione Ciceronem Graecum carmen snae orationi adcommodasse nos quidem numquam credemus. quare *isse* illud Medicei libri tenebimus et in codice Tornaesiano, ex quo *ipse* adfertur, peccatum esse, Bosium autem, qui ῥῖψαι haud dubie Ciceroni tribuit, ut ῥῖψαι πολλά idem esset atque quod deinde sequitur *multa mala dixisse,* Graece nugatum esse, quod saepe fecit, existimabimus.

Non dubitamus quin multi id quod diximus miraturi et temeritatem nobis obiecturi sint. nam ut Bosium in his Ciceronis ad Atticum epistulis emendandis perverso saepe iudicio usum esse plerique sane cousentiunt, ita fidem ei habere soleut, siquid ex codicibus suis profert, et codices illos maximi pretii fuisse putant, non modo Orellins (ut de aliis qui ante eum fuerunt taceamns), sed prudens homo Sadoliuus Wesenbergius et ipse Nicolaus Madvigius (ad Cic. de fin. p. 203). adnotavit autem Bosius se ῥίψαι in codice suo decurtato invenisse: 'cum legissem' inquit 'in codice Tornaesiano *ipse*, statim conieci Ciceronem scripsisse ῥίψαι, cuius meae coniecturae Lambinum tum admonui. sed is eam sibi adscripsit. postea vero omnibus litteris exaratum reperi in decurtato ῥίψαι.' de Crusellii libro tacet. decurtatum illum in praefatione dicit se ante annos qnindecim (id est anno fere MDLXV) a gregario milite couparasse, ex bibliothecae cuiusdsm sacrae direptione tamquam e periculosissimo naufragio servatum; defuisse autem ei alicubi integras paginas totosque ultimos duos libros. accuratius in eis quae ad haec verba XIIII 19 1, *assentiris enim*, adnotavit 'hoc loco' inquit 'defecerunt scidae nostrae, magno studiosorum omnium detrimento.' lamentabilius etiam in scriptis adnotationibus, de quibus mox dicemus, loquitur. postquam enim *assentiris* in decurtato et Crusellino esse dixit (in edita adnotatione 'lego' inquit 'ex Crusellino *assentiris*'), haec addit, 'hic defecerunt scidae nostrae. quam iacturam ego tanti existimo ut reliquam partem huius libri et integros duos sequentes ut erant in eo exemplari descripti auro contra si liceret redemptos velim.' de Crusellino libro haec habet in praefatione, 'adiutus sum praeterea codice quodam excuso Lugduni, qui olim fuerat Petri Crusellii, medici apud nostrates celeberrimi; ad cuius libri oras doctus ille vir varias lectiones appinxerat, a se, ut ipse dicebat, diligentissime et summa fide e vetustissimo et castigatissimo libro Novioduni descriptas.' hos igitur codices hodie ita aestimare solent ut primo loco ponant decurtatum, secundo Crusellinum, tertio Tornaesianum, quo Lambinus ante Bosium usus est, denique quarto Medicenm. mirum est autem codicibus illis decurtato et Crusellino neminem diffisum esse. nam praeter vera aut probabilia, quae plerumque talia sunt ut coniectura facile inveniri potuerint, profe-

runtur ex eis multa valde mirabilia, ex quibus deinde Bosius ea quae vera putat lenissima unius aut paucarum litterarum mutatione elicere solet, partim specie probabilia, partim absurda, praesertim Graeca, sed ut vix meliora ex librorum illorum scriptura efficere possis. et facit hoc Bosius quasi gradatim: nam inter emendationem eius scripturamque codicis Crusellini id quod e scidis profert fere medium est. sed quod homines docti, si diligentius attendissent, dudum suspicari poterant, codices illos Bosii decurtatum et Crusellinum nullos umquam fuisse, sed commentum eos esse Bosium fraude et fallacia, id ut non suspicari sed liquido confirmare possimus Theodori Mommseni industriae atque intellegentiae debemus.

Etenim Mommsenus ante hos decem annos Lutetiae Parisiorum codicem regium 8538 A diligenter excussit, quo codice continentur Simeonis Bosii animadversiones in libros septem posteriores epistularum ad Atticum, non quas postea edidit, sed quales primum conscripserat. eas si cum editis conparamus, mendacium fraudulenti hominis adparet: tam saepe longe alia ex duobus illis libris protulit quam quae postea in edito commentario eis adscripsit. scilicet alias alio tempore coniecturas fecit. ne autem quae breviter significavimus temere dixisse Bosioque iniuriam fecisse videamur, volumus ea exemplis declarare neque paucissimis, ut ne error et neglegentia Bosii habeatur quae fraus eius fuit et perfidia, neque nimium multis, ne lectores nos iudicio suo diffidere existiment. itaque libro x ep. 6 Bosii editio haec habet, *De Quincto filio, fit a me quidem sedulo; nosti reliqua.* in quibus *fit a me* ex decurtato se sumpsisse dicit, cum in omnibus excusis depravate esset *ita me*, id quod in Mediceo codice scriptum est. ad priora verba haec adnotat in editis animadversionibus, 'in scidis est *De Q. F.* unde natus est error eorum qui has notas interpretati sunt *de Quincto fratre.* ego sane verissimam existimo hanc scripturam, *De Quincto filio*, quam diserte refert Crusellinus.' alia olim eius opinio fuerat aliaque in libris illis scripta erant. nam in ineditis adnotationibus 'in scidis' inquit 'compendio exaratum est *de Q. frat.* quod ego interpretor *de Quinto fratris*, facile enim subauditur *filio*. Victorius legit *de Q. filio*, quam scripturam in meis non reperio.' in proxima epistula (x 7) edidit *nec tamen in acie, sed Melitae, aut alio in loco simili oppidulo, futurum puto*, neque quicquam de libris suis in editis animadversionibus addidit: in illis Parisiensibus scripserat haec, '*me*, quod deerat in vulgatis post *tamen*, reposuimus ex schedis,' sed delevit ea postea. scilicet Lambinus *me* addiderat. deinde x 11 1 in Mediceo libro et priore Victorii editione scriptum est *deitine et de sorore quae scribis molesta sunt:* in inpressis exemplaribus praeter illud Victorianum *de itinere et* legebatur. Bosius in edito commentario libros Tornaesianum Huraltinum Crusellinum cum Victoriana scriptura consentire, in decurtato autem scriptum esse ait ΔΕΙ ΤΙΝΕ ΕΤΙ, unde fecit *δεῖ τιθήνης ἔτι*, quod ineptum est: in scriptis adnotationibus decurtato tribuit ΔΕΙ ΤΙΤΙΝΕ, Crusellino *de ititne*, conicitque scribendum esse *δει τιθηνη*: sic enim scripsit. mox ep. 12 2 Mommsenus in Medico libro legit *sed satis lacrimis.* ΠΛΡΛΟΤΛΕΤΤΕΟΝ *igitur et occulte in ali-*

quam onerariam corrependum, unde Victorius παραπλευτέον fecit. Bosius in editis adnotationibus Tornaesiauum et Crusellinum habuisse dicit ΠΑΡΑ ΟΤΛΕΙΤΕΟΝ, decurtatum ΠΑΡΟΡΑ ΟΤΛΙΤΕΟΝ, ipse inepte scribit πάρωρα ἐτλητέον. aliter narrat in ineditis, 'veteres codices παραβλειτεον. fortasse παραβλευτεον.' in eiusdem epistulae fine in Mediceo libro scripta baec sunt, *est enim indolens* (*indoles* olim inpressi). *modo aliquod hoc sit* ΗΘΟΣ ΑΚΙΜΟΛΟΝ, similiaque Victorius dedit. Bosius edidit ἦθος διδαχῇ ἀλωτόν, aitque in Tornaesiano et Crusellino fuisse ΑΚΙ ΑΛΛΟΛΟΝ, in scidis ΔΑΧΙΑΛΟΛΟΝ. aliud et ineptius commentum in ineditis praeparaverat, in quibus Tornaesianum dicit habere ακιμολον, scidas ακναλοδον, conicitque scribendum esse ἀκῇ ἄδολον. libro XI ep. 9 (§ 1), ubi scriptum erat *cessimus vel potius parui*, Bosius recte fortasse emendavit *cessi meis*, addiditque se scriptum repperisse in scidis *cessim iis*, in Tornaesiano *cessim his*. in ineditis male coniecit scribendum esse *cessi vi iis*, idque ita praemonuit ut diceret in scidis esse *cessi in iis*, in Tornaesiano *cessim his*, in Crusellino *cessi ut iis*. ad epistulam 12 (§ 1) in inpresso commentario aduotat 'edidi *Nilo meo*, ut referebat decurtatus. nam alii libri hic misere corrupti sunt.' in inedito Crusellinum habere ait *ilomeo*, Tornaesianum *lomeo*, de decurtato tacet. in epistula 14 (§ 3) Iohannes Fridericus Gronovius egregie scripsit *ad Minucium Tarentum scribam*, cum in Mediceo aliisque codicibus et inpressis non nullis exemplaribus legeretur *parentum*, in editionibus Ascensiana altera, Cratandriana, Victorianis *parentem*. Bosius in edito commentario ita nugatur, 'mei omnes manuscripti, praeter decurtatum, hic habent *Ad Minucium parentem;* quomodo in vulgatis legitur. at in decurtato pro *parentem* exaratum est *parantem*. unde conieci Ciceronem scripsisse *pariantem*, id est pares facientem rationes accepti et expensi.' aliter ei antea visum fuerat: nam in ineditis Tornaesianum quidem habere scribit *parentem*, sed decurtatum *perotem*, scribendum autem ait *per Erotem*. in epistula 17 (§ 1) Mediceus liber et inpressi veteres haec habent, *pro ea quam ad modum consolandis scripsisti .P. tanta eo me scripsisse quae tu ipse intelligis responderi potuisse*. olim correctum est *consolantis:* deinde *putato ea me scripsisse* Lambini emendatio est. Bosius in edito commentario scidas babere dicit *pro ea quam ad modum consolantis scripsisti pro tanta tato me scripsisse:* unde haec fecit, *pro ea quam ad modum consolantis scripsisti* πραότατα, *putato me scripsisse* etc. Graeca ei etiam antea placuerant, sed ineptiora. nam in ineditis illis dicit in scidis esse *pro ea quam admodum consolandis scripsisti protanta oeu me scripsisse*, ipse haec profert absurda, *pro ea, quam ad modum consolantis scripsisti*, πραότατα οἵου *me scripsisse*. itaque postea paullum resipuit: sed simul etiam scidarum illud *oeu* aliquo miraculo in *tato* mutatum est. sed persequamur praestigiatorem. ad epistulam igitur 25 (§ 3) haec adnotat in edito commentario 'proferam scripturam veterum codicum, ut videant lectores nimiumne mihi indulserim in lectione nostra inde procudenda. Tornaesianus haec ita referebat, *Quod ad te iam pridem de testamento scripsi apud epistolas velim, ut possim aduersas:* decurtatus sic, *Quod ad te iampridem de testamento scripsi apud epistoni-*

C

las velim, ut possim aduertas. emendavi, *Quod ad te iam pridem de testamento scripsi, apud* εὐπιστον *illas velim; ut possint advertas.*' videant sane lectores nimiumne sibi indulserit. nam olim in adnotatione inedita haec scripserat, 'Tornaesianus *apud epistolas velim ut possim adversas*, decurtatus *opus de epistolas velim ut possim advertas.* nos scripsimus, ὅπου δὴ πιστῶς *illas velim ut possint advertas.*' libro XII in fine epistulae 14 haec dedit, *Piliam angi veta: satis solitus es maerere pro omnibus*, ex fide decurtati, ut ait. non summa fides est decurtati, libri varii semper et mutabilis. etenim in ineditis Bosius ita scripserat, 'decurtatus *angi vetabatis solitus est moerore ei pro omn.* emendavimus *Piliam angi veta*, βαθὺς *solitus est moeror ei prae omnibus.*' in epistula 28 (§ 2) non inscite scripsit *fuit meum quidem iam pridem rem publicam lugere; quod faciebam, sed mitius. erat enim ubi acquiescerem.* addit autem 'Tornaesianus *intus:* decurtatus *mitius*, optime.' in adnotatione inedita Tornaesianum et Cruscllinum et decurtatum habere ait *sed intus erat ubi acquiescerem*, idque probat. in fine epistulae 46 Victorio haec debentur, *exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est:* Mediceus *exto* habet. scribendum esse *exculto enim in animo* nuper Wesenbergius intellexit. quid Bosius? 'priscam' inquit 'lectionem manuscriptorum nostrorum EXSTO ita emendavi, ξεστῷ.' sed antea commentum suum, quod nemo non videt absurdum esse, libro decurtato adscribere voluerat: nam inedita eius adnotatio haec est, 'Tornaesianus et Crusellinus *exto*, ut Victorius; decurtatus ξεστῷ, recte.' libro XIII ad finem epistulae 10 Bosius in edito commentario haec adnotat, 'Tornaesianus *sponsor sum factus est:* scidae *sponsor Suni factus est:* lego *sponsor Sunii factus est.*' sed in adnotationibus illis ineditis haec scripserat, '*sponsor summe* decurtatus. fortasse *sponsor summae:*' de Tornaesiano idem quod postea narrat. in epistula 31 (§ 3) edidit *de epistola ad Caesarem*, κεκύβικα. addit in Tornaesiano esse KEKBIKA, in decurtato et Crusellino KEKIBIKA. ineditus eius commentarius narrat in Tornaesiano et Crusellino esse κερικα, in decurtato κεραικα: ipse scribendum conicit 'κεκεραΐκα, a verbo κεραΐζειν.' in epistula 33 (§ 2) scripsit *si Plancus destinat, tum habet res difficultatem*, ex decurtato et Crusellino, ut ait. prius haec adnotaverat, 'Crusellinus et decurtatus *si Plancus destinatum habet, habet res difficultatem*, quod probamus.' in fine epistulae 42 in omnibus antiquis se legisse dicit EATVR MIAC KOPΔOY: ipse scripsit *eia tu.* μίας κέρδου, addiditque deliramenta. aliud olim temptaverat: nam inedita adnotatio haec est, 'Tornaesianus *fatur*, Crusellinus *fartu*, decurtatus *faretur.* coniicimus *fare tu.*' libro XV ep. 4 (§ 1) Victorius scribendum putavit *sed non cupio, quoniam cavetur Buthrotiis. rides? ast condoleo non mea potius assiduitate diligentia gratia perfici:* Mediceus *caretur Buthrotis* habet et *aps condoleo.* Bosius *caretur Butrotis* edidit et *ast condoleo*, hac addita adnotatione, 'convenit manuscriptis nostris cum Victoriano in hac lectione referenda, *quoniam caretur Butrotis.* et certe eam mendo vacare puto. iocatur hic Cicero in Caesarem interfectum. idcirco subiicit *rides?*' deinde multa absurda loquitur. non convenerat antea libris manu scriptis aliterque insaniverat Bosius. nam inedita

eius adnotatio narrat in Tornaesiano esse *quoniam caretur Buthrotiis rides abscon,* in Crusellino *quoniam aquaretur Buthrotiis rides ascon:* ipse monstrose scribit quoniam *ἀκαρῆ tu Buthrotiis δερεῖς ἀσκόν.* denique epistulae 11 (§ 4) haec verba Iacobus Gronovius egregie restituit, *et habent, opinor, liberae legationes definitum tempus lege Iulia; nec facile addi potest. aveo genus legationis, ut, cum velis, introire exire liceat.* in Mediceo libro scriptum est *potest adeo genus:* inpressa quaedam exemplaria vetustiora habent *potest. idque adeo genus*, interpolatione recenti et manifesta. Bosius in edito commentario sic loquitur, 'haec ita referebat Crusellinus, *nec facile addi potest ad idque adeo genus legationis:* quae in hunc modum correxi, *nec facile addi potest ad id, quod ad deos, genus legationis.* votivam legationem vocat genus legationis ad deos.' in adnotatione inedita primum eam scripturam in qua est *idque adeo* explicare temptavit; deinde, cum non succederet, delevit quae scripserat et haec adnotavit, 'vulg. et Tornaesianus *idque adeo*, Crusellinus *idque ad te eo.* em. *idque ad θεῖον.*' sed iterum his deletis eandem coniecturam retiuuit, Crusellinum scripsit habere *idque ad θεο.* deprehendimus hominem in ipsa mendaciorum officina.

Possumus multa addere, sed satis disputasse videmur de Bosio. quare in posterum eis quae ex Tornaesiano codice protulit, quem etiam Lambinus vidit, utemur quidem, sed caute; quae decurtatum et Crusellinum habere narravit, ea partim coniecturas eius, partim muniendarum coniecturarum causa ficta esse tenebimus. vos autem, iuvenes carissimi quos ad scholas aestivas invitamus, vel hoc exemplo moniti mementote duraturam laudem iu litteris non magis quam iu commuui vita fraudibus conparari posse.